

P. M. Schenk, biol. drs.:

De KOKMEEUWEN, werkelijk een probleem

Sedert vele jaren al heeft de relatie tussen meeuwen en sterns de aandacht van de vogelbescherming voor zich opgeëist. Waren het eerst de betrekkingen tussen *zilvermeeuwen* en sterns, waarmee men zich bezig hield, de laatste jaren maakt men zich ook zorgen over de invloed van de *kokmeeuw* op de stern-bevolking. Reeds in 1932 wees N. Tinbergen op dit gevaar, waarbij hij *zilver-*, *storm-* en *kokmeeuwen* als roofvijanden (eieren, jongen) en als parasieten (voedsel, i.c. vissen roven) van de sterns noemt. In een artikel in *De Levende Natuur* (1954) beschrijft J. van den Assem de rol, die kapmeeuwen spelen als belagers van de *grote stern*. W. Bickerton noemt ook reeds in 1932 de *kokmeeuwen* als rovers van grote stern-eieren.

J. Rooth heeft de relatie tussen *kokmeeuwen* en sterns in een aantal broedkolonies gedurende een aantal jaren bekeken en komt tot de conclusie dat de competitie tussen *kokmeeuwen* en sterns onbelangrijk is. Het roven van eieren en jongen is volgens hem slechts incidenteel. Rooth ziet van jaar tot jaar schommelingen in de aantallen sterns optreden, maar deze zouden niet samenhangen met de aanwezigheid van *kokmeeuwen* in hetzelfde terrein, omdat ook schommelingen in aantallen optreden in sternkolonies, waarbij geen *kokmeeuwen* broeden. Hij verrichtte zijn tellingen o.a. op „de Beer”, waar *kokmeeuwen* en sterns naast elkaar broeden. Nu zijn er tegen de door Rooth gebruikte methode we enige bezwaren aan te voeren, die de door hem getrokken conclusies ondermijnen. Rooth telde gedurende een aantal jaren de aanwezige broedparen, waartoe hij op bepaalde dagen de desbetreffende broedgebieden bezocht. Hij kreeg dus wel een indruk van het aantal broedparen, dat aanwe-

zig was, echter geen indruk van de resultaten van het broeden. De schade, die de *kokmeeuwen* de sterns berokkenen, zal echter voornamelijk uit de broedresultaten af te lezen zijn, daar de *kokmeeuwen* zich vergrijpen aan eieren en jongen, hetgeen uit incidentele waarnemingen bekend is. Voor een juiste waar-

dering van de schade, die de *kokmeeuwen* de stern aandoen, dient men dus te weten welk aandeel de *kokmeeuwen* hebben in het verloren gaan van eieren en de sterfte van jongen. Dit blijkt niet uit de getallen van Rooth.

Uit de door Rooth vermelde getallen is niet af te lezen, hoe hij de aantallen broedende sterns in een bepaald jaar geteld heeft. Berusten zijn getallen op de schatting van de op de teldag(en) aanwezige vogels, dan geven ze zeker geen goede indruk van het aantal sterns, wat dat jaar gebroed heeft. Uit eigen waarnemingen is mij gebleken, dat ook gedurende één broedseizoen de aantallen aanwezige vogels schommelingen vertonen, en dat soms grote troepen sterns weer verdwijnen na één of enige dagen aanwezig geweest te zijn. Zodoende geeft alleen nauwkeurige telling van het aantal nesten 'n betrouwbare indruk van het aantal paren broedende sterns. Bij *grote sterns* is dit gemakkelijker te doen dan bij *visdieven*, daar de eerste gewoonlijk in grote troepen dicht bij elkaar broeden. *Visdieven* daarentegen broeden op „de Beer” meestal in veel kleinere troepen bij elkaar, en de nesten lagen ver uiteen.

Gedurende een aantal jaren, en wel van 1953 t/m 1958, ben ik in de gelegenheid geweest de broedkolonies van de *visdief* op „de Beer” steeds gedurende twee maanden dagelijks te bezoeken. In een gedeelte van deze twee maanden zat ik in een schuiltent bij een groep broedende vogels en kon dan steeds ongeveer tien nesten observeren. Mijn opdracht was het reproductiegedrag van de *visdief* waar te nemen, maar dit verhinderde me niet ook de in de kolonie aanwezige, daar al of niet broedende *kokmeeuwen* gade te slaan. Deze *kokmeeuwen* traden geregeld als rovers van

eieren en jongen op. Bovendien heb ik ook *visdieven* geobserveerd in 1958 en 1959 op de Plaat van Scheelhoek en in Oostelijk Flevoland, alwaar ze ook in gezelschap, van *kokmeeuwen* broedden. Ook hier ontpopten de *kokmeeuwen* zich als rovers van *visdieven*-eieren en jongen. Mijn waarnemingen zijn dus een bevestiging van die door Tinbergen, Bickerton en Van den Assem, die allen *kokmeeuwen* als rovers van sterneneieren en -jongen noemen. Die waarnemingen waren echter steeds kwalitatief, dwz. alleen een constatering van het feit, dat *kokmeeuwen* eieren en jongen van sterns roven. Voor een juiste beoordeling van de betekenis van de schade, die de *kokmeeuwen* de sterns berokkenen, is het echter nodig deze schade quantitatief te kennen, dwz. het percentage eieren en jongen, dat de *kokmeeuwen* roven. In de tijd, dat ik *visdieven* heb geobserveerd, zag ik zeven maal een *kokmeeuw* een ei uit een *visdieven*nest roven. Verder was ik in deze tijd getuige van de roof van negen jongen door een *kokmeeuw*. Dit lijkt op het eerste gezicht niet veel. Temeer niet, daar een nest gewoonlijk meer dan één ei (vaak 2 of 3, soms zelfs 4) of jong bevat. Om de door mij genoemde getallen naar waarde te kunnen schatten, moeten we echter nog met een en ander rekening houden. In de eerste plaats verlaat een *visdief* zijn nest meestal, als er een kapotgepikt ei in dit nest ligt. De *kokmeeuwen* nemen de eieren gewoonlijk niet mee, maar pikken ze in het nest kapot en slurpen ze ter plaatse leeg. Ze krijgen de kans hiertoe, omdat de *visdieven* hun nesten nu en dan verlaten (alarm, defaeceren) en wachten deze kans dikwijls geduldig af. De om het belaagde nest broedende *visdieven* trekken zich gewoonlijk niet veel van de rovende *kokmeeuw* aan, jagen deze althans niet weg.

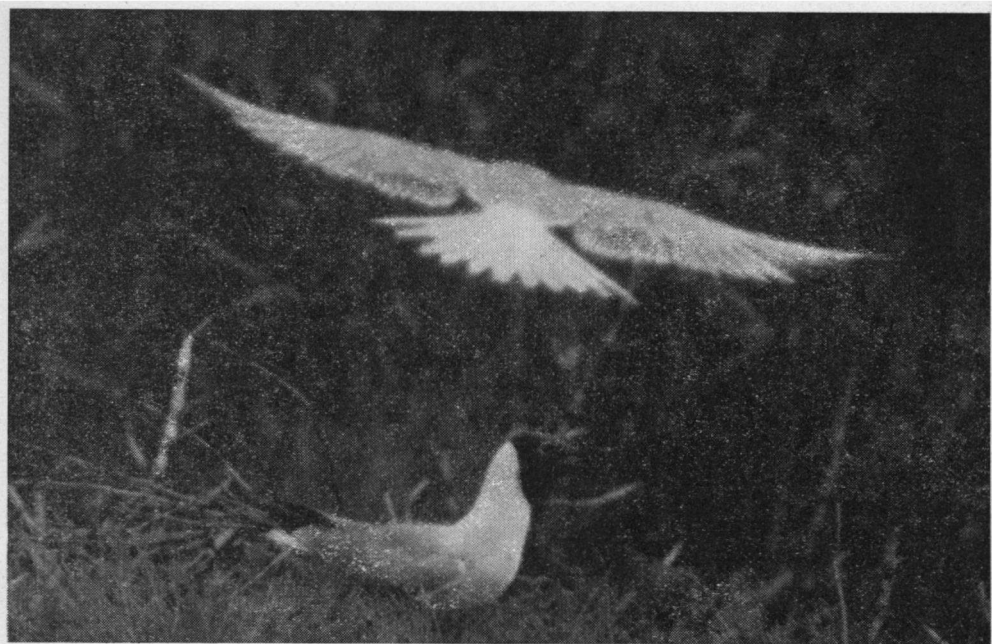
In de tweede plaats observeerde ik de *visdieven* maar gedurende een gedeelte van de dag vanuit de schuiltent en zag daarom alleen gedurende deze uren de dan gepleegde roof. Bij het inspecteren van de nesten alvorens de schuiltent binnen te gaan, constateerde ik dan ook geregeld, dat eieren uit door mij geobserveerde nesten kapotgepikt waren in de tijd, dat ik niet bij de schuiltent geweest

was. Deze nesten bleken gewoonlijk niet meer bebroed te worden.

Per jaar kon ik ongeveer tien nesten observeren en de geconstateerde eierroof geschiedde steeds uit deze nesten. Over de periode van 1953 t/m 1959 zijn dus in totaal ongeveer 70 nesten waargenomen, waarvan uit zeven een ei werd geroofd. Omgerekend betekent dit, dat uit ongeveer 10 % van de door mij geobserveerde nesten eieren werden geroofd gedurende de tijd, dat ik in de schuiltent was. Zoals ik reeds hiervoor vermeldde, zat ik slechts een aantal uren per dag, en wel gemiddeld $3\frac{1}{2}$ uur, in de tent. De gemiddelde daglengte van zonsopkomst tot zonsondergang over de periode van waarneming vanuit de schuiltent (van eind mei tot eind juni) bedraagt $16\frac{1}{2}$ uur, zodat we kunnen stellen, dat het gemiddeld $17\frac{1}{2}$ uur per dag licht is. Ik zat dus gemiddeld slechts $\frac{1}{5}$ deel van de periode, dat het licht was, in de schuiltent. Wanneer de roofintensiteit van de *kokmeeuwen* over de gehele „licht“-periode gelijk is, kunnen we stellen, dat van de door mij geobserveerde nesten 5 maal zoveel leeggeroofd werd als ik gezien heb, zodat uit ongeveer 50 % der nesten eieren geroofd werden. Uit de tijdstippen, waarop geroofd werd, bleek geen voorkeur voor bepaalde uren van de dag: roof trad over de gehele dag verspreid op.

De door *kokmeeuwen* geroofde jongen heb ik niet in de voorafgaande berekening opgenomen, daar jongen dikwijls ver van de nesten afdwalen. Daarom weet ik niet of zij uit de door mij geobserveerde nesten afkomstig waren. Van de geroofde eieren wist ik dit wel.

Hoewel de door mij hiervoor gegeven berekening van de door *kokmeeuwen* aangerichte schade ten dele op speculaties berust, hebben de er uit volgende getallen als illustratie van die schade zeker waarde. De schade, d.i. het verloren gaan van eieren, zoals ik die zag in de *visdieven*kolonies, bevestigt tenminste deze getallen, en overtreft ze zelfs aanzienlijk in de laatste jaren, dat ik op „de Beer“ mijn waarnemingen verrichtte. In deze jaren verdwenen in slechts enkele dagen talloze *visdieven*nesten en broedden tenslotte nog enkele *visdieven* op plaatsen, waar eerst tientallen nesten lagen.

Visdiefje doet aanvallen op kokmeeuw, die zijn legsel bedreigt.

(Foto: G. A. W. J. O. E. Paris)

Het is velen opgevallen, dat vooral de laatste jaren de visdievenpopulatie op „de Beer” zeer snel is teruggelopen. De teruggang in aantal werd vooral na 1956 duidelijk en gedurende 1959 zijn er waarschijnlijk niet meer dan 30 nesten geweest. Waaraan is deze sterke teruggang nu te wijten?

In het voorafgaande meen ik aangetoond te hebben, dat *kokmeeuwen* aanzienlijke schade aan de *visdieven* kunnen toebrengen door eier- en jongenroof. Echter ook door andere oorzaken is er in de visdievenkolonies altijd al grote jongensterfte. Eieren daarentegen kunnen eigenlijk alleen verloren gaan, als ze geroofd worden, o.a. door meeuwen of ratten. De op „de Beer” aanwezige *zilvermeeuwen* en jonge mantelmeeuwen kregen maar weinig kans om eieren bij *visdieven* te roven, daar ze als roofvijanden herkend en als zodanig weggejaagd worden door de gehele troep broedende vogels. Roof van eieren door *zilvermeeuwen* heb ik dan ook niet gezien, wel roof van jongen, alhoewel heel weinig. Ratten waren op „de Beer” als eierrovers te verwaarlozen. Toch gingen er, vooral vanaf 1956, zeer veel eieren verloren, en het is mijn mening, dat het merendeel hiervan door *kokmeeuwen* is geroofd. Temeer, omdat ik deze roof geregeld heb geconstateerd. Die roof is

van jaar tot jaar erger geworden, samenhangend met de van jaar tot jaar toenemende kokmeeuwenbevolking. Het gevolg van het voortdurend mislukken van de reproductie is, dat de visdievenpopulatie veroudert en verder, dat de vogels een nieuw, gunstiger broedterrein opzoeken, i.c. „de Beer” als broedterrein verlaten. Vooral het kwijtraken van de eieren stimuleert de *visdieven* tot verhuizen, hetgeen de sterke afname van broedende *visdieven* op „de Beer” na 1956 duidelijk maakt, daar pas in 1956 de eierroof zeer ernstig werd.

Alhoewel niet in zo’n sterke mate als op op „de Beer”, ontloopten ook op de Plaat van Scheelhoek en in Oostelijk Flevoland de *kokmeeuwen* zich als rovers van visdieven-eieren en -jongen. De kokmeeuwenpopulaties waren hier dan ook aanzienlijk kleiner dan op „de Beer”. De bewaker van de Plaat van Scheelhoek, de heer Blokland, had daar ook voor 1958 al geregeld roof van visdieven-eieren door *kokmeeuwen* geconstateerd.

Mijn conclusie moet, gezien het voorafgaande, natuurlijk veel pessimistischer luiden dan die van Rooth. Volgens mij

moeten *kokmeeuwen* wel degelijk als belangrijke roofvijanden van *visdieven* worden beschouwd, die zich zowel aan de eieren als aan de jongen vergrijpen. De mate van schade, die de *kokmeeuwen* de *visdieven* aandoen, neemt toe naarmate de kokmeeuwenpopulatie toeneemt, en een grote kokmeeuwenpopulatie kan de ertussen broedende visdievenpopulatie zoveel schade doen, dat deze ter plaatse verdwijnt.

Het is dus het beste in bestaande visdievenkolonies *kokmeeuwen* te weren en, indien er al *kokmeeuwen* broeden, deze aldaar te verdrijven, of in ieder geval hun aantal zeer klein te houden. Het broeden van grote aantallen kokmeeuwen in de buurt van visdievenkolonies moet in ieder geval worden verhinderd. Er is hiervoor nog een ander argument aan te voeren. *Kokmeeuwen* zijn hier in Nederland oorspronkelijk broedvogels van venen in het binnenland. Door steeds verder gaande ontvening zijn verschillende broedplaatsen verloren gegaan, hetgeen tot de eerste vestigingen aan de kust geleid heeft. Op zichzelf is de vestiging van de *kokmeeuw* als broedvogel aan de kust natuurlijk zeer interessant. Maar wanneer deze vestiging leidt tot het verdwijnen van aldaar reeds broedende vogels, dan dient de *kokmeeuw* daar geweerd te worden, temeer waar in het nieuwe gebied niet de roofvijanden aanwezig zijn, die zijn aantal daar binnen de perken houden. De *kokmeeuw* is hier derhalve geenszins een bedreigde vogelsoort. Bescherming ervan lijkt mij dan ook onjuist, wanneer deze leidt tot verarming van onze vogelfauna. Men late het niet zover komen, dat men tenslotte tegenover de *kokmeeuwen* alleen nog maar de onsympathieke maatregelen kan nemen, die in de afgelopen jaren tegenover de *silvermeeuwen* moesten worden genomen.

Literatuur

J. van den Assem: Kokmeeuwen als belagers van grote sterns. De Levende Natuur, 57 (1954), blz. 141—145.

W. Bickerton: The home-life of the terns or seawallows. Witherby and Co, Londen, 1932, 88 blz.

J. Rooth: Relations between Blackheaded Gulls (*Larus ridibundus*) and Terns (*Sterna spec.*) in the Netherlands. Bulletin of the International

Committee for Bird Preservation VII, 1958, blz. 117—119.

N. Tinbergen: Vergelijkende waarnemingen aan enkele meeuwen en sterns. Ardea, 21 (1932), blz. 1—13.

NASCHRIFT (door Ko Zweeres)

Toevallig was ik in de afgelopen zomer in de gelegenheid een aantal weekends waar te nemen in de gemengde kokmeeuwen- en visdievenkolonie op het Balgzandreservaat. De *kokmeeuwen* broeden daar in grote aantallen tussen de vrij hoge begroeiing van het schor, de *visdieven* hadden zich gevestigd aan de randen van de kokmeeuwnederzetting, zowel aan de voet van de dijk, als vooral aan de wadkant, daar waar de begroeiing ophoudt. Zoals gebruikelijk hadden de *visdieven* hun nesten op kale plekjes of in de zeer korte begroeiing, hetgeen het later voor de opgroeiende jongen moeilijker maakt een schuilplaats te vinden bij alarm.

Mijn ervaring was, dat na een verontrusting, die de gehele gemengde kolonie op de wieden brengt, de *kokmeeuwen* veel eerder bij de nesten terugkeren dan de *visdieven*. Bezoek aan gemengde kolonies zal dus voor de *kokmeeuwen* extra kansen scheppen voor roof van eieren en jongen. (Bij een zeer kort bezoek aan de kolonie van grote sterns, *visdieven* en *kokmeeuwen* op de schorren van de Eendracht vond ik twee uitgegeten eieren van grote sterns, onmiddellijk nadat een excursie was gepasseerd).

Leeggegeten eieren van *visdieven* trof ik op het Balgzandreservaat slechts eenmaal aan, door *visdieven* verlaten nesten in het geheel niet. Wel bleek een nest van de *visdief*, waarin op 26 juli nog een (tweede) ei werd gelegd, op 2 augustus leeg te zijn.

Op het Balgzandschor heerste dit jaar overigens een wat ongebruikelijke situatie. Immers, nadat aanvankelijk slechts ongeveer 200 paren *visdieven* aanwezig waren, vestigden zich eind juni en begin juli nog zeker 600 of meer paren *visdieven* op het reservaat. Vermoedelijk waren dit vogels, die door hoog water in juni op de Friese kust en Texel hun legfels of jongen verloren hadden. Van deze vogels vonden we vnl. twee legfels aan de wadkant, op een tijdstip dat de *visdieven* die zich onmiddellijk op het Balgzandschor hadden gevestigd (waar geen overlast door hoog water was) reeds vliegende jongen hadden.

Zoals vermeld werd roof van eieren van deze nieuw aangekomenen niet geconstateerd. Wel echter bleek ongeveer een week nadat de eieren van deze tweede „lichting“ waren uitgekomen, dat vrijwel geen enkele jonge *visdief* meer aanwezig was. Het vermoeden ligt voor de hand, dat deze jongen het slachtoffer zijn geworden van *kokmeeuwen*. Dit laatste zou nog zijn bevorderd, doordat de *kokmeeuwen* inmiddels reeds flinke jongen hadden, sommige zelfs reeds vluchtig, waarmee ze naar het strandje aan de wadkant komen. Deze jongen lagen te zonnen of stonden zich te poetsen op het strandje, in de onmiddellijke nabijheid van de visdievennesten en werden daar geregeld door de oude *kokmeeuwen* gevoerd. Bij verontrusting zoeken deze jongen een schuilplaats in de hoge begroeiing van het schor.

Er ontstaat aldus een concentratie van jonge

kokmeeuwen en hun telkens met voer arriverende ouders, juist op de plaats, waar de *visdieven* hun nesten hebben. Hoewel dus op de waarnemingsdagen geen roof van eieren of jongen van de *visdieven* kon worden vastgesteld en in tegendeel van een aantal nesten kon worden geconstateerd dat het aantal eieren niet verminderde, verdwenen juist daar de jongen, die in de week van 19 tot 26 juli geboren moeten zijn.

Dit brengt ons op het probleem van de bestrijding der *kokmeeuwen*, die de heer Schenk aanbeveelt. Deze moet, gezien het bovenstaande, m.i. zodanig geschieden dat *kokmeeuwen* wier legsels gespaard blijven hun jongen ongeveer gelijk met of na de *visdieven* krijgen. Donsjongen van de *kokmeeuw* blijven nog geruime tijd bij het ouderlijke nest. Pas tegen dat de jongen veren krijgen, trekken zij naar de wadkant van de kolonie, waar de *visdieven* huizen. Als de jonge *visdieven* op hetzelfde tijdstip geboren zijn, zullen zij tegen dat de jonge *kokmeeuwen* (mét de verzorgende ouders) arriveren, al zo groot zijn dat de *kokmeeuwen* een minder ernstige bedreiging vormen. Het lijkt me daarom raadzaam, *kokmeeuwen* zo lang mogelijk te verhinderen jongen te krijgen. M.i. kan dit het beste gebeuren door de eieren te schudden of te bespuiten, ook al, omdat dit in minder bezoeken aan de kolonie kan gebeuren, dan het rapen, dat enige malen per week moet geschieden en waarbij het gevaar bestaat dat bebroede eieren, die immers geen waarde hebben voor de consumptie, met rust worden gelaten.

Zonder de waarnemingen van de heer Schenk tekort te doen mag er nog op worden gewezen, dat zijn cijfers geflatteerd kunnen zijn, doordat het betrekken van de schuilhutten waaruit hij waarnam verontrusting veroorzaakte, waarvan

Visdiefje, uitdagend roepend naar overvliegende kokmeeuwen. (Foto: Ko Zweeres)

de eerder terugkerende *kokmeeuwen* gebruik zullen hebben gemaakt. Tenslotte zij er op gewezen dat vooral van Duitse zijde vaak is aangevoerd, dat de agressievere *kokmeeuwen* in gemengde kolonies een zekere bescherming zouden geven aan de in hun nabijheid broedende *visdieven* en *grote sterns*. Voor zover ik weet vonden nieuwe vestigingen van *grote sterns* in Nederland steeds plaats in bestaande *kokmeeuwen*kolonies, hetgeen deze opvatting zou bevestigen.

De vraag rijst bovendien of de enorm toegenomen vangst van zandspiering, een belangrijke voedselbron voor *visdieven* en *grote sterns*, niet eveneens van invloed kan zijn.

Zeker is, dat het aantal *visdieven* in Nederland vooral in 1959 verontrustend klein is geweest. Dat de *kokmeeuwen* daarvoor mede verantwoordelijk zijn geweest, lijkt wel vast te staan. Of andere factoren, met name verontreiniging van binnenwateren en daardoor voedselschaarste voor de *visdieven* en b.v. in Noordholland de sterke toeneming van het aantal vuilnisbelten, met als gevolg toeneming van het aantal ratten en de aanwezigheid van niet-broedende *zilvermeeuwen* en *grote mantelmeeuwen* mede aansprakelijk zijn, zal nader moeten worden bestudeerd. In dit verband is het zeker verheugend dat de Vogelbeschermingswacht Zaanstreek in 1959 een inventarisatie van het aantal in dat gebied broedende *visdieven* heeft verricht. Als deze in komende jaren wordt voortgezet, zullen wij nauwkeurige cijfers hebben over achteruitgang in een gebied, waar predatie door *kokmeeuwen* wel mag worden verwaarloosd.

(Zie verder blz. 201)

Veertien jaar is het alweer geleden, dat Nol Binsbergen ons ontviel. We wisten, dat hij een operatie moest ondergaan, waar hij heel erg tegenop zag. Maar geen van ons had verwacht, dat de nog jonge, oersterke kerel haar niet zou overleven.

In 1935 verscheen zijn eerste boekje „Trekvogels”, dat naar mijn gevoel eigenlijk zijn beste werk is geweest. Helemaal een verrassing was de verschijning niet, want te voren had hij vooral in „De Wandelaar” artikelen en foto's gepubliceerd, die onmiddellijk de aandacht voor zijn grote talent vroegen. Nol had ontdekt dat de meeste vogels, die verdroegen dat een schuiltent op 10 of 20 meter van hun nest werd geplaatst, dit nest trouw bleven, ook als het tentje tot twee meter of een enkele keer zelfs nog minder naderbij kwam.

Van zo nabij kon hij doordringen tot het „intieme leven der vogels” en dit vastleggen op foto's, die opvielen door hun technische en esthetische kwaliteiten. Tegelijkertijd stelde het nauwe contact met de vogels hem in staat waarnemingen te doen, waarover hij in eenvoudige, meestal zeer zuiver gekozen bewoordingen vertelde. In 1937 volgde „Vogels van weide en rietland” en in 1941 tenslotte het royaal uitgegeven boek „Uit Neerlands vogelleven”, dat opent met een prachtig hoofdstuk en sublieme foto's van de reigerkolonie in de Beemster.

In 1937 was tevens het lang tevoren aangekondigde „Zien is kennen” verschenen, een determineerboekje dat Nol samen met Mr. D. Mooij schreef en waarvoor Rein Stuurman de illustraties schilderde. Jarenlang is dit een der beste determineerboekjes van West-Europa geweest en het is jammer, dat de uitgever nimmer gevolg heeft gegeven aan het verlangen van schrijvers en illustrator om bij de vele herdrukken illustraties en tekst aan te passen aan de ontwikkeling van hun talent en de vorderingen van onze kennis van de vogelwereld. Zowel de overlevende auteur als de inmiddels gerijpte illustrator hadden dit aantrekkelijke determineerboekje voor Nederlandse vogels op een peil kunnen houden, dat nog vele herdrukken zou rechtvaardigen, die thans, door dat de cliché's onbruikbaar zijn geworden, uitgesloten zijn. Waarmee dan een waardige en blijvende herinnering aan de begaafde Nol Binsbergen zou zijn gecreëerd.

Want in de veertien jaren, die sinds zijn overlijden zijn verlopen is de man, die terecht Nederlands beste vogelfotograaf werd genoemd, al bijna vergeten. De redactie van Het Vogeljaar acht het daarom een voorrecht, dat zij in dit en het volgend nummer een hoofdstuk mag publiceren van een boek, dat Nol Binsbergen, helaas, nimmer heeft kunnen voltooien.

Het verhaal toont zowel de sterke, als hier en daar ook de zwakke kanten van Binsbergens talent. Misschien zou hij 'de laatste, vóór de definitieve publikatie nog hebben weggewerkt. Want Nol placht langdurig aan zijn teksten te schaven. Wij hebben gemeend het verhaal, zoals het in zijn nalatenschap werd aangetroffen, te moeten publiceren, zij het dan zijn zoon Andri Binsbergen de spelling aan de thans geldende heeft aangepast.

K. Z.

(Vervolg van blz. 189)

Het is met deze aanvulling geenszins mijn bedoeling de *kokmeeuwen* vrij te pleiten van de daarvoor trouwens te goed gefundeerde beschuldigingen van de heer Schenk. Maar ik geloof dat wij er goed aan zullen doen, een poging om de verontrustende achteruitgang van de visdievenstand tot staan te brengen niet eenzijdig te concentreren op kokmeeuwenbestrijding, met verwaarlozing van mogelijke andere oorzaken, die inmiddels onze *visdieven* zouden blijven bedreigen.

Iets anders is nog, dat de vraag rijst, of kokmeeuwenbestrijding door het rapen der eieren, zoals al jarenlang in vele reservaten wordt toegepast, wel het effect heeft, dat ermee wordt beoogd. Ik geloof stellig, dat het onvruchtbaar maken der eieren, de voorkeur verdient, al haast ik mij hier aan toe te voegen, dat dit in de praktijk niet zo eenvoudig is.